

V listoch je toľko slov...

jednovýznamové a viacvýznamové slová

1. Iste poznáte veľa knižných a filmových rozprávok. Páčili sa vám viac ľudové rozprávky alebo rozprávky z dnešného sveta? Zdôvodnite.
2. a) Prečítajte si úryvok z rozprávky.

Čítal som mnoho rozprávok: o remeslách a povolaniach, o kráľoch, zbojníkoch, princeznách, čarodejníkoch. Prečo by nemohla byť rozprávka aj o poštárovi – kráľovi balíkov a listov? Jeho kráľovstvom je pošta, veľmi tajomné a mocné miesto. Cez poštu ide v listoch toľko slov a v balíkoch toľko vecí, že by z nich boli plné slovníky a plné obchody. Azda len listov na strome je viac. A poštár tu je pánom. Vždy sa znenazdajky objaví na konci ulici a ja nedočkavo čakám, či mi prinesie poštu od deda. Rád mi píše listy – vždy je to niekoľko listov krásneho ozdobného papiera popísaných jemnými ťahmi atramentového pera. Dedo je totiž kráľom kaligrafie.

Podľa K. Čapka: Deväťoro rozprávok

- b) Povedzte, čo neobyčajné sa podľa vás môže diať na pošte.
c) Všimnite si, že aj niektoré slová z úryvku sú neobyčajné. Zistite prečo.

list

kráľ

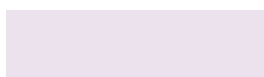
- d) Koľko významov sa „ukrývalo“ v jednom slove?
e) Skúste nájsť v úryvku ďalšie slová, ktoré môžu mať viac významov.

Slovo	Základný význam	Druhý význam
	činnosť pri výrobe rozličných predmetov	povolanie
	činnosť, ktorá sa vykonáva ako zamestnanie	poslanie
	výmena tovarov	miesto, kde sa predáva
	abecedné usporiadanie slov, informácií v knihe	slovná zásoba

3. Napíšte do riadkov slová, ktoré sa vám vybavujú pri slove *pošta*. Aký majú význam/významy?

4. a) Pomenujte veci, rastliny a zvieria na obrázkoch.

- b) Porozmýšľajte, či by ste mohli nasledujúce slová v rámkoch znázorniť jedným obrázkom. Prečo áno, prečo nie?
c) Napíšte rôzne významy slov.

oko

hlava

krídlo

noha

jazyk

5. a) Pozrite si ukážku z *Krátkeho slovníka slovenského jazyka* a prečítajte vysvetlivky.

b) Pomocou číslic hľadajte jednotlivé významy slova *roh*. Podčiarknite ich.

koncovka G sg., rod
(m. – mužský,
ž. – ženský,
s. – stredný)

základný význam
slova (1.)

d ďalšie významy
slova (2. – 8.)

příklady použítia

roh -u m. **1.** tvrdý dutý výbežok čelnej kosti niekt. cicavcov: *kravský, kozí r.* **2.** výčnelok vybiehajúci do tvaru rohu: zool. *r. nosorožca*; anat. *r-y miechy* **3.** hovor. rohovina: *gombíky z r-u* **4.** lesný *r.* plechový dychový hud. nástroj so záklopkami **5.** ostrá časť predmetu tvorená jeho hranami al. okrajmi: *r. stola, výkresu, šatky* **6.** miesto, kde sa zbiehajú al. pretínajú ulice, chodníky, nárožie: *stát na r-u ulice, schovať sa za r-om* **7.** miesto ohraničené dvoma zbiehajúcimi sa múrmi, stenami, kút: *r. izby, dvora* **8.** hovor. rohový kop, hod: *kopať r.* ● expr.: *tma ako v r-u veľmi; narástli mu r-y, rožky spyšnel*; pejor. *pristane mu to ako svini r-y* vôbec mu to nepristane; **rohový** príd. **1.** k 3, 6 – 8: *r. gombík, r-á črienka noža; r. dom; r-á lavica*; šport. *r. kop, hod* kt. zahráva útočiacie družstvo z rohu

6. Objavte slovo, ktoré vie pomenovať viac vecí/javov.

- zdrobnenina k zvieratú ženského rodu
- druh hmyzu – sarančí
- súčasť sláčikových nástrojov

- pomôcka na hranie spoločenských hier
- časť detskej stavebnice
- vzorka na látke

Jednovýznamové slovo	Viacvýznamové slovo
pomenúva jeden jav = má jeden význam	pomenúva viac javov = má viac významov
<i>Košice, poštár, jedľa, pýcha...</i>	<i>list, známka, kráľ, slovník, obchod...</i>

7. a) Pozorne prečítajte text. Vypátrajte a podčiarknite slová, ktoré majú vo vetách textu odlišný význam.

Na pieskovej cestičke sa črtala zreteľná stopa veľkej topánky. Dvere na dome boli pootvorené. Kľúč vo dverách chýbal. Ale dvere boli inej farby než včera! Zrazu som zbadala stopu po farbe aj na zemi. Za dverami ležal otcov francúzsky kľúč a prázdna plechovka od farby. Ale kde je otec? Z diaľky som začula zvonec otcovho bicykla.

Kľúčom k vyriešeniu podivných udalostí bol napokon zvonec na bránke. Círn! A otec už stál pred dverami: „Ale som ťa vyplašil, čo?“

- b) Výstižne napíšte významy slov, ktoré ste podčiarkli.

_____ - _____ , _____

_____ - _____ , _____

_____ - _____ , _____

_____ - _____ , _____

8. a) Zahrajte sa so slovom *pirát*. Všimnite si, ako sa mení jeho význam v slovných spojeniach. Stručne vysvetlite ich významy.

morský pirát

cestný pirát

počítačový pirát

vesmírny pirát

pirát – petarda

- b) Vyberte si z úloh A. – C.

- A. Napíšte tri vety o morských pirátoch.

- B. Napíšte dva dôvody za používanie petárd, dva dôvody proti.

ZA _____

PROTI _____

- C. Napíšte význam dopravných značiek, ktoré cestní piráti často nedodržiavajú.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

9. Pomotajte maľované čítanie. Chýbajúce slovo nahradte obrázkom, ktorý tam podľa významu nepatrí.

koleno

kohútik

klinček

Už od rána ma bolí

Idem do železiarstva kúpiť to

Prečo zas kvapká z toho

? Sliepky sa pustili do mladého

Viete, že len málo

voní? Na zavesenie obrazu postačí malý

10. a) Výstižne vysvetlite význam slov.

list, med, palma, padák, kohút, hrom, stolička, klzisko, ropucha, kotrmelec, hmla, slimák, arašid, žirafa

b) Viacvýznamové slová podčiarknite. Porozmýšľajte, ktoré z pomenovaných vecí/javov by nemohli ísť poštou v balíku, a prečiarknite ich.

11. a) Vymyslite a napíšte rozprávanie *Neobyčajné stretnutie*. Jeho hlavné postavy by mali byť dve veci, ktoré sú pomenované tým istým slovom.

Vzor: Postavy: vtáacie pero a pero na písanie

Bolo to už dosť dávno, čo všetky veci bývali na svojich miestach – tam, kde majú byť. Pero si lebedilo na konci stračieho chvosta a tešilo sa z každého letu.

Pero sa tlačilo v peračníku a nebolo mu vždy najlepšie, každý doňho drgal. Jedného dňa sa rozhodlo, že...

b) Vyberte si jednu dvojicu a vymyslite vtipné rozprávanie.

Pomôžte si otázkami:

- Prečo a ako sa postavy vydajú na cestu?
- Čo zaujímavé zažijú, koho stretnú?
- Čo sa ukáže pri stretnutí?
- Ako sa rozprávanie skončí?

Čo už viem

- ☐ Viem vyhľadať v texte viacvýznamové slová a vysvetliť pomocou KSSJ ich význam.
- ☐ Dokážem použiť jednovýznamové a viacvýznamové slová vo vlastnom texte.